

Factors Influencing the Student Mentoring in the Field of Medical Sciences: A Qualitative Study

Bambaeroo F¹, Zarei R^{2*}, Amirianzadeh M², Shahamat N²

¹PhD student in Educational Management, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Maredasht, Iran

²Assistant Professor Department of Management, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Maredasht, Iran

Abstract

Introduction: Student mentoring is influenced by various aspects whose purposeful alignment lead to high-quality training of students and eventually introducing successful graduates, especially in the field of medical sciences.

Methods: The data of the present qualitative study were collected via 16 Semi-structured interviews with mentor professors at Shiraz University of medical sciences. To analyze the interviews, content analysis was applied.

Results: Through the present study, 45 basic themes were extracted. Then thematic structures combined and analyzed and 19 organizing themes were obtained. In the next step, 7 comprehensive themes were obtained, which were: human variable (mentor and mentee), and clinical, educational, social, and research components.

Conclusion: According to the results of the study, various variables are involved in effective mentoring during college life, particularly in the field of medical sciences. These variables should be scrutinized at different levels of university management.

Keywords: Mentoring, Effective communication, Medical sciences, Development, Universities, Qualitative Research

Sadra Med Sci J 2021; 9(1): 79-94.

Received: Jun. 11th, 2020

Accepted: Jan. 20th, 2021

* Corresponding Author: **Zarei R.** Assistant Professor Department of Management, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Maredasht, Iran, zareireza955@gmail.com

مجله علوم پزشکی صدرا

دوره ۹، شماره ۱، زمستان ۱۳۹۹، صفحات ۷۹ تا ۹۴

تاریخ پذیرش: ۹۹/۱۱/۰۱ تاریخ دریافت: ۹۹/۰۳/۲۲

مقاله پژوهشی

(Original Article)

مؤلفه‌های مؤثر بر منتورینگ دانشجویی در حوزه آموزش علوم پزشکی - یک مطالعه کیفی

فاطمه بمبئی‌رو^۱، رضا زارعی^{۲*}، مژگان امیریان‌زاده^۲، نادر شهامت^۲^۱دانشجوی دوره دکتری مدیریت آموزشی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران^۲استادیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران

چکیده

مقدمه: منتورینگ دانشجویی تاثیر گرفته از ابعاد متعددی است که برآیند آنها منجر به تربیت هدفمند و با کیفیت دانشجویان و تحویل فارغ التحصیلان موفق به عرصه جامعه به‌ویژه در حوزه علوم پزشکی است. مطالعه حاضر با هدف تعیین مؤلفه‌های مؤثر بر منتورینگ در زمینه آموزش علوم پزشکی انجام‌گردید.

روش‌ها: داده‌های این مطالعه کیفی از طریق انجام ۱۶ مورد مصاحبه نیمه ساختاریافته با اساتید منتور هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی شیراز به دست آمد. به منظور تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها از روش تحلیل مضمون استفاده شد.

یافته‌ها: طی این مطالعه، ۴۵ مورد مضمون پایه استخراج شد، پس از آن بر اساس کلیت و ترکیب این مضامین، تعداد ۱۹ مضمون سازمان دهنده منتج‌گردید. در مرحله بعد، ۷ مضمون فراگیر به‌دست‌آمد که عبارت‌بودند از: مؤلفه‌های انسانی (منتور)، مؤلفه‌های انسانی (منتی)، مؤلفه‌های بالینی، مؤلفه‌های آموزشی، مؤلفه‌های ساختاری، مؤلفه‌های اجتماعی و مؤلفه‌های پژوهشی.

نتیجه‌گیری: نتایج به دست آمده از این مطالعه حاکی از آن بودند که مؤلفه‌های متعددی در پیاده‌سازی منتورینگ در عرصه آموزش علوم پزشکی دخالت عمده دارند که به ضرورت توجه هر چه بیشتر مسئولین به این مؤلفه‌ها در سطوح مختلف مدیریتی دانشگاه، اشاره و تاکید شد.

واژگان کلیدی: منتورینگ، ارتباط مؤثر، علوم پزشکی، بالندگی، دانشگاه‌ها، تحقیق کیفی

*نویسنده مسئول: رضا زارعی، استادیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران. zareireza955@gmail.com

مقدمه

در میان اقشار گوناگون جامعه، قشر جوان دانشجو دارای طیف وسیعی از نیازها و کمبودها است و از این خیل عظیم، دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی به این علت که در آینده به عنوان برون‌داد حوزه آموزش علوم پزشکی، ساکن نظام سلامت کشور را به دست خواهند گرفت بدون تردید نیازمند رسیدگی و پایش هدفمند از جانب مسئولین مربوطه در عرصه‌های مهمی همچون شخصی، تحصیلی، حرفه ای می‌باشند. مسئله عمده و واقعیت اساسی در پرورش نسل جوان دانشجو، موانع و مشکلات متعددی است که در دوران دانشجویی، فرد را احاطه نموده و در بسیاری مواقع عرصه را به حدی بر وی تنگ می‌کنند که فرد، دچار عوارض جسمی و روحی حاد شده و هدف اصلی که همان پیشرفت و موفقیت علمی بوده تحت الشعاع منفی این شرایط قرار می‌گیرد. از عواقب چنین رکودی می‌توان به سرخوردگی، احساس بی‌کفایتی، هدر رفت توانمندی و استعداد‌های نیروی انسانی جوان، از بین رفتن هزینه‌های انجام گرفته از جانب حوزه سلامت آموزش عالی و در مقیاس کلان، افت سطح علمی، اقتصادی، فرهنگی و به ویژه سطح کیفی نظام سلامت کشور اشاره داشت.

از مهمترین معضلات گریبانگیر دانشجویان طی دوران تحصیل، کاهش کیفیت زندگی، کاهش تندرستی، افت تحصیلی و عقیدتی است (۱)، همچنین بروز ناهنجاری‌های اخلاقی، روانی و فرهنگی در میان دانشجویان و مواجهه آنان با تنگناهای متعدد مالی، رفاهی و تناقضات فرهنگی نیز در این میان قابل ذکر است (۲، ۳). آنچه می‌تواند دانشجویان را از چرخه تسلسلی و گرفتار ماندن در انواع مشکلات رها نموده و زمینه بالندگی تحصیلی، شخصی و حرفه‌ای ایشان را مهیا سازد، برقراری ارتباط اثربخش در محیط دانشگاه و با اساتید در قالب شیوه ای است موسوم به منتورینگ (Mentoring). منتورینگ ارتباطی است دوجانبه که طی آن فرد با تجربه یا منتور (Mentor) به عنوان راهنما، الگو یا حامی برای فرد کم تجربه یا منتی (Mentee) ایفای نقش می‌کند (۴). با توجه به گستره

وسیع منتورینگ، دارای انواع گوناگون می‌باشد که یکی از آن‌ها منتورینگ دانشگاهی است، که در برقراری ارتباط تطبیقی دانشجویان با اساتید تاکید دارد (۵). طبق دیدگاه نیمونس (Nimmons) و همکاران (۶) منتورینگ دانشجویان رشته‌های پزشکی و زمینه‌های وابسته در سراسر جهان و با اهداف متفاوت ایجاد می‌شود. از جمله: افزایش علاقه به تخصص‌های بالینی، رشد حرفه‌ای و رشد شخصی، افزایش علاقه به پزشکی دانشگاهی و ارائه مشاوره شغلی. علاوه بر این، منتورینگ یکی از مؤلفه‌های اصلی برنامه‌های توسعه‌ای است که غالباً توسط دانشجویان پزشکی (سال بالا) هدایت می‌شوند و هدف آن افزایش برنامه‌های کاربردی برای گروه‌های زیر مجموعه پزشکی است. نجفی نژاد و مقبولی (۷) تاثیرگذاری منتور بر منتی را در زمینه‌های علمی، روانی و اجتماعی و الگوسازی بسیار با اهمیت قلمداد کرده‌اند. همچنین میوسین (Meeuwissen) و همکاران (۸) سه رویکرد اساسی همانندسازی، بررسی و پیگیری و هدایت‌گری را به عنوان نقش‌های اصلی در منتورینگ بیان می‌دارند که هر کدام در مرحله اجرا نیازمند برقراری ارتباط مؤثر و مشارکتی میان منتی و منتور می‌باشند. بر همین اساس می‌توان چنین بیان داشت که برخورداری اساتید منتور از خصوصیتی که نشانگر توانمندی آنان در برقراری ارتباط مؤثر با منتی‌ها و جهت دهی به افکار و عملکرد صحیح ایشان باشد از مؤلفه‌های مهم در دستیابی به منتورینگ موفق است. همچنین با توجه به اهمیت ویژه تربیت دانشجویان موفق در حیطه‌های علوم پزشکی به عنوان متولیان آینده نظام سلامت کشور، پژوهش حاضر با هدف تعیین مؤلفه‌های مؤثر بر منتورینگ در حوزه آموزش علوم پزشکی انجام گردید.

روش‌ها

مطالعه کیفی حاضر از انواع پژوهش‌های توصیفی-اکتشافی بود که داده‌های آن از طریق انجام مصاحبه‌های نیمه ساختارمند حاصل شد. شرکت‌کنندگان به روش

مصاحبه شد. در مرحله بعد محتوای کامل مصاحبه‌ها به صورت کتبی، پیاده‌سازی شدند. به منظور استخراج داده‌های مصاحبه، از روش تحلیل مضمون استفاده گردید. تجزیه و تحلیل اطلاعات در روش تحلیل مضمون بر فرآیند کدگذاری مبتنی است. مضمون یا تم، بیانگر مفهوم الگوی موجود در داده‌ها و مرتبط با پرسش‌های پژوهش است. این روش فرآیندی برای تحلیل داده‌های متنی است که داده‌های پراکنده و متنوع را به داده‌های غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند. مجموعه مضامین استخراج شده، تحت سه گونه متفاوت، نظام‌مند می‌شوند که عبارتند از: مضامین پایه (کدها و نکات کلیدی موجود در متن)، مضامین سازمان دهنده (مقولات به دست آمده از ترکیب و تلخیص مضامیه پایه)، مضامین فراگیر (مضامین عالی دربرگیرنده اصول حاکم بر متن به عنوان یک کل (۹)).

پیاده‌سازی این روش بر مبنای شیوه ۶ مرحله‌ای Braun & Clarke (۲۰۰۶) انجام گرفت (۱۰) که مشتمل بر این مراحل بود:

گام نخست، شامل آشنایی اولیه با متن مصاحبه‌ها بود؛ طی این مرحله به منظور دستیابی به ادراک کامل، متن مصاحبه‌ها چندین مرتبه بازخوانی شد. گام دوم مربوط به کدگذاری اولیه بخش‌های برجسته و تعیین کننده متن مصاحبه بود، که توسط محقق، مشخص و متمایز شده و به دنبال آن کدهای اولیه استخراج گردید؛ به همین منظور کدهای متعدد به صورت مضمون یا تم، معین شده و طی چندین مرتبه بازبینی، در قالب مضامین غیرتکراری مشخص گردیدند. در مرحله چهارم مضامین تعیین شده تحت مرور مجدد قرار گرفته با این هدف که مضمون‌ها گروه بندی شده و هر یک در گروه‌های همخوان و مشابه خود قرار بگیرند. در مرحله پنجم به مضامین، عناوین مشخصی اطلاق شد. طی مرحله آخر کلیه مضامین استخراجی از مصاحبه‌ها در قالب مضامین پایه، سازمان دهنده و فراگیر دسته بندی شده و در جدول قرار داده شدند.

نمونه گیری هدفمند و با لحاظ نمودن معیارهایی انتخاب شدند. ملاک‌های انتخاب نمونه شامل این موارد بودند: عضویت هیأت علمی در انشگاه علوم پزشکی شیراز، سابقه منتور بودن استاد به مدت حداقل ۴ نیمسال تحصیلی، تمایل به شرکت در تحقیق. در این شیوه، محقق ابتدا به شناسایی افرادی که دارای اطلاعات کافی درخصوص موضوع مورد مطالعه بودند، پرداخت، بر همین اساس ۳ نفر از نمونه‌ها، انتخاب و با آنان مصاحبه شد. در ادامه، مصاحبه‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و نتایج بدست آمده، به‌عنوان مبنایی جهت مصاحبه‌های بعدی در نظر گرفته و سوالات مصاحبه طراحی شدند. همچنین به منظور پایبندی به اصول اخلاقی در انجام پژوهش، به شرکت کنندگان توضیحاتی مربوط به هدف و روش مطالعه، شیوه جمع آوری اطلاعات، محرمانه بودن مصاحبه‌ها و ناشناس بودن ارائه‌شد؛ سپس از میان افرادی که موافق شرکت در این مطالعه بودند، خواسته شد تا فرم رضایت نامه را امضاء نمایند. مطابق هماهنگی قبلی، مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته در محل و زمان مقرر و در قالب چهره به چهره انجام پذیرفت. مصاحبه‌ها ابتدا با سوالات کلی آغاز و سپس مبتنی بر مطالب بیان شده هدایت و تداوم یافت. محوریت سوالات درخصوص مؤلفه‌های موثر بر منتورینگ در حوزه آموزش علوم پزشکی و به شرح زیر بود:

- ماهیت و مفهوم منتورینگ از دیدگاه شما چیست؟
- به عنوان نمونه روند کلی یکی از جلسات منتورینگ خود را شرح دهید.
- از دیدگاه شما، چه مؤلفه‌هایی در انجام موفق منتورینگ تاثیر گذار هستند؟

ضمن انجام مصاحبه، صوت‌ها ضبط گردید، مطابق توافق طرفین و روند پیشرفت، هر مصاحبه حدود ۶۰ دقیقه به طول انجامید. مصاحبه‌ها تا زمانی ادامه یافت که داده‌ها اشباع شده و با ادامه مصاحبه، از لحاظ تعداد و تنوع، به داده‌ها افزوده نگردید. بر این اساس در مجموع با ۱۶ نفر

که با شیوه تجزیه و تحلیل کیفی آشنایی داشتند قرار داده و بررسی صحت فرایند کدگذاری را از ایشان خواستار شدند.

این مقاله منتج از پایان نامه دکتری (کد اخلاق: IR.IAU.M.REC.1399.002 می باشد). نکات اخلاق در پژوهش در مطالعه مد نظر قرار گرفت.

یافته‌ها

در پژوهش حاضر، به دنبال استخراج مؤلفه‌های مؤثر بر منتورینگ، از طریق تحلیل مضمون مصاحبه‌ها، تعداد ۴۵ مضمون پایه، ۱۹ مضمون سازمان دهنده و ۷ مضمون فراگیر شامل "مؤلفه‌های انسانی (منتور)، مؤلفه‌های انسانی (منتی)، مؤلفه‌های بالینی، مؤلفه‌های آموزشی، مؤلفه‌های ساختاری، مؤلفه‌های اجتماعی و مؤلفه‌های پژوهشی" به دست آمد (جدول ۱).

روایی داده‌ها در پژوهش حاضر از طریق این ملاک‌ها مورد کنکاش قرار گرفت: اعتبار (Credibility) بدین معنا است که از دیدگاه مشارکت کنندگان تا چه اندازه معانی اطلاق شده به یافته‌ها با واقعیت سازگاری و همخوانی دارند (۱۱)، جهت بررسی این معیار محققین از شرکت کنندگان درخواست نمودند تا ضمن مطالعه یافته‌ها، میزان سازگاری و همخوانی آنها را با تجارب خویش بیان نمایند. قابلیت اعتماد (Dependability) به مفهوم پایایی بوده و هدف آن تبیین میزان قابل اعتماد بودن نتایج پژوهش می‌باشد (۱۲)؛ به‌همین منظور، محققین گزارشی کامل از جزئیات پژوهش را به مشارکت‌کنندگان ارائه نمودند. تأییدپذیری (Confirmability) در پژوهش کیفی به معنای قدرت تحلیل و دقت داده‌ها و میزان تایید آنها است (۱۱)؛ جهت دستیابی به این معیار، محققین متن مصاحبه‌ها و مضامین استخراجی را در اختیار پژوهشگرانی

جدول ۱. جدول تحلیل مضمون مؤلفه‌های مؤثر بر منتورینگ در حوزه آموزش علوم پزشکی

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	ر	
مؤلفه‌های انسانی (منتور)	مهارت ارتباط مؤثر	ایجاد انگیزه در منتی	۱	
		ایجاد حس اعتماد در منتی	۲	
		تمرکز بر روابط غیر رسمی و دوستانه با منتی	۳	
		شنونده فعال مشکلات منتی	۴	
		راز داری	۵	
		برخورداری از سعه صدر	۶	
		پل ارتباطی میان منتی با مراجع ذی صلاح دانشگاه	۷	
		ادراک صحیح مشکلات منتی	۸	
		اختصاص زمان مؤثر و کافی برای تعامل با منتی	۹	
	اسوه بودن	الگو بودن منتور در حیطه‌های رفتاری	۱۰	
	دید موشکافانه	داشتن دیدموشکافانه و توانمند در آسیب شناسی مشکلات منتی	۱۱	
	زبان بدن	پر انرژی بودن منتور در برخورد با منتی	مواجهه با منتی با چهره باز	۱۳
			توجه به آراستگی ظاهری	۱۴
			اهمیت دادن به امور معنوی	۱۵
		اخلاق مداری	شناخته شدن به عنوان فردی متخلق به اخلاق اسلامی	۱۶
	مؤلفه‌های انسانی (منتی)	انگیزه	پیگیر بودن جهت شرکت در جلسات منتورینگ	۱۷
دیدگاه مثبت نسبت به ویژگی‌های شخصیتی منتور			۱۸	
صداقت		صداقت در بیان شرایط و مشکلات خود	۱۹	
نصیحت پذیری		پذیرش پیشنهادات منتور	۲۰	
مطالبه‌گری		روحیه پرسشگری منتی و طلب پاسخ قانع کننده	۲۱	
حس مسئولیت پذیری		مسئولیت پذیری منتی در اجراء راهنمایی‌های منتور	۲۲	

مؤلفه‌های بالینی	اخلاق حرفه‌ای	معرفی قوانین محیط بالینی توسط منتور و تاکید بر رعایت آن‌ها	۲۳
		تاکید منتور بر حفظ حریم و امنیت بیمار	۲۴
		تاکید منتور بر برقراری ارتباط مؤثر با همراهان بیمار	۲۵
	خبرگی	تاکید منتور بر برقراری ارتباط مؤثر با کادر بیمارستان	۲۶
		توانمندی منتور در مدیریت صحیح شرایط بحرانی محیط بالینی	۲۷
		استفاده از منتورهایی که در محیط بالینی دارای حسن سابقه و تجربه اند	۲۸
مؤلفه‌های ساختاری	مدیریت مؤثر	مهارت منتور در مدیریت اضطراب منتهی در بالین بیمار	۲۹
		شناخت و بکارگیری منتورهای توانمند در دانشکده‌ها	۳۰
		تناسب تعداد منتهی‌ها با مسئولیت و مشغله منتورها	۳۱
		برگزاری جلسات توجیهی برای منتهی‌ها و منتورها	۳۲
		هماهنگ بودن مسئولین دانشکده‌ها با مسئولین بخش‌های درمانی	۳۳
		پایش روند منتورینگ توسط مسئولین	۳۴
		انجام برنامه ریزی‌های کلان و بلند مدت	۳۵
امکانات و فضای فیزیکی	اختصاص فضای مجزا در دانشکده‌ها بمنظور منتورینگ غیر بالینی (آموزشی، شخصی و...)	۳۶	
مؤلفه‌های اجتماعی	بالندگی حرفه‌ای	ورود فارغ‌التحصیلان و متخصصین موفق به جامعه پزشکی کشور	۳۷
		توسعه توانمندی تخصصی منتهی‌ها	۳۸
	نگرش نوین	ایجاد و تقویت دیدگاه مثبت مؤسسات آموزش عالی نسبت به ضرورت منتورینگ در دوران تحصیل	۳۹
مؤلفه‌های آموزشی	حیطه تخصصی	هم رشته بودن منتهی و منتور	۴۰
		آشنایی منتور با چینش و آرایش دروس منتهی	۴۱
		به روز بودن منتور در حیطه دانشی و تخصصی منتهی	۴۲
		تمرکز بر دانشجویان آسیب پذیر تحصیلی و بهبود وضعیت درسی آنان	۴۳
مؤلفه‌های پژوهشی	برنامه‌های تحقیقاتی	برگزاری کارگاه‌های پروپوزال نویسی و تدوین مقالات علمی	۴۴
		معرفی زمینه‌های پژوهشی کاربردی نوین مرتبط با رشته تحصیلی	۴۵

۱- مؤلفه‌های انسانی (منتور)

نخستین مضمون فراگیر استخراجی طبق دیدگاه مشارکت‌کنندگان در مصاحبه‌ها، مؤلفه‌های انسانی مرتبط با منتور بود. از دیدگاه آنان ویژگی‌های انسانی منتور نقش اساسی در منتورینگ ایفا می‌نمایند. این مضمون فراگیر شامل زیرمجموعه‌های: مهارت ارتباط مؤثر، اسوه بودن، دید موشکافانه، زبان بدن و اخلاق مداری می‌باشد.

الف- مهارت ارتباط مؤثر

بی تردید تعامل در قالب منتورینگ بدون برقراری ارتباط مؤثر به ویژه از جانب منتور، محکوم به شکست است. شرکت‌کنندگان پژوهش حاضر، زیر مجموعه‌هایی را برای این مضمون سازمان دهنده برشمردند که عبارت بودند از: ایجاد انگیزه در منتهی، ایجاد حس اعتماد در منتهی، تمرکز بر روابط غیر رسمی و دوستانه با منتهی، شنونده فعال مشکلات منتهی، رازداری، برخورداری از سعه صدر، پل

ارتباطی میان منتهی با مراجع ذیصلاح دانشگاه، ادراک صحیح مشکلات منتهی، اختصاص زمان موثر و کافی برای تعامل با منتهی.

"...وقتی منتور موفق‌میشه که بتونه انگیزه در منتهی خودش ایجادکنه و حالتهایی مثل بی رغبتی و کسالت رو از اون دورکنه... (شرکت‌کننده شماره ۵)". "منتور باید این توانایی رو داشته باشه که بتونه جو اعتماد رو بین خودش و منتهی برقرار کنه... (شرکت‌کننده شماره ۱۱)". "منتور از طریق روابط اینفورمال و دوستانه خیلی مؤثرتر میتونه جوابگوی منتهی باشه... (شرکت‌کننده شماره ۱۳)". "منتی در مراجعه به منتور باید احساس کنه که منتور، گوش شنوای دغدغه‌ها و مشکلاتش هست... (شرکت‌کننده شماره ۲)". "رازدار بودن منتور، جزء خصوصیات ضروری اون هست... (شرکت‌کننده شماره ۱)". "وقتی منتهی احساس‌کنه منتورش فرد صبوری

"... منتور باید باید انسان زیرکی باشه به طوری که بتونه در چند ملاقات، مسئله اصلی منتهی رو بفهمه و با داشتن دید موشکافانه، وضعیت منتهی را آسیب شناسی کنه... (شرکت کننده شماره ۷)."

د- زبان بدن

نقش مهم زبان بدن در برقراری روابط مؤثر، غیر قابل انکار است به ویژه زمانی که هدف از برقراری ارتباط، درک معضلات، حمایت و ارائه راهنمایی باشد. از دید مصاحبه شوندگان، زبان بدن منتور به عنوان یکی از مؤلفه‌های مهم انسانی بوده و دارای اهمیت است. زیر مجموعه‌های این مضمون سازمان دهنده بدین شرح بودند: پر انرژی بودن منتور در برخورد با منتهی، مواجهه با منتهی با چهره باز، توجه به آراستگی ظاهری. "... وقتی منتهی برای بیان مشکلاتش به منتور مراجعه می‌کنه اگر با فردی پر انرژی روبرو بشه حتماً راحت تر مسائل خودش رو بیان می‌کنه و به راه حل اونها امیدوارتره... (شرکت کننده شماره ۴)". "...چهره باز و پذیرا بودن منتور خیلی در ارتباط گیری صحیح با منتهی نقش مهمی داره... (شرکت کننده شماره ۹)". "... ظاهر آراسته منتور، ذهنیت مثبتی در منتهی ایجاد می‌کنه و باعث نتیجه دهی منتورینگ می‌شه... (شرکت کننده شماره ۵)".

و- اخلاق‌مداری

تعهد منتور به موازین و اصول اخلاقی، فراهم کننده زمینه جلب اعتماد منتهی و تداوم ارتباط مؤثر در غالب منتورینگ می‌باشد. بر اساس بیان مصاحبه شوندگان، اخلاق‌مداری منتور به عنوان یکی از خصوصیات وی حائز اهمیت بود. زیر مجموعه‌های این مضمون عبارت بودند از: اهمیت دادن به امور معنوی، شناخته شدن به عنوان فردی متخلق به اخلاق اسلامی.

"... فردی که نقش هدایت و حمایت دیگری را عهده دار میشه، باید به امور معنوی اهمیت زیادی بده... (شرکت کننده شماره ۶)". "... اگه منتهی در برخوردها احساس کنه

هست با آرامش بیشتری با ایشون ارتباط برقرار می‌کنه و مشکلاتش رو در میون می‌ذاره... (شرکت کننده شماره ۳)". "... خیلی وقتا دانشجو با مسئولین رده بالای دانشگاه نمی‌تونه ارتباط برقرارکنه، اینجا هست که مهارت ارتباطی منتور به کمکش میاد و پل ارتباطی میشه بین منتهی با مراجع ذیصلاح دانشگاه... (شرکت کننده شماره ۹)". "... داشتن درکی درست از مشغله‌ها و دغدغه‌هایی که منتهی داره خیلی برای منتور لازمه... (شرکت کننده شماره ۱۵)". "... یکی از موارد مهم در باره منتور، گذاشتن وقت مفید برای شنیدن مشکلات منتهی هست... (شرکت کننده شماره ۶)".

ب- اسوه بودن

با توجه به ماهیت ارتباطی در منتورینگ، منتور نقش الگو و اسوه را برای منتهی ایفا نموده و از این بابت مسئولیت خطیری بر عهده دارد. در پژوهش انجام شده توسط محمدی (۱۳) و همکاران، منتور، به عنوان الگو، نقش مهمی در حرفه‌ای‌گرایی دانشجویان داشته است. این مؤلفه یکی دیگر از مضامین سازمان‌دهنده بود که زیرمجموعه آن طبق نظر مشارکت‌کنندگان شامل این مورد بود: الگو بودن منتور در حیطه‌های رفتاری.

"... منتهی همیشه منتور خودش رو به عنوان یک رول مدل میبینه و آن رو الگوی عملی و رفتاری مثبتی برای خودش تلقی می‌کنه... (شرکت کننده شماره ۱۶)".

ج- دید موشکافانه

منتور برای انجام منتورینگ مؤثر، به ویژگی‌های خاصی نیاز دارد که از جمله آنها می‌توان به داشتن دید موشکافانه و تحلیلی‌گرانه نسبت به مشکلات منتهی اشاره نمود. مارتین (Martin) (۱۴) لزوم بهره‌مندی منتور از دید اکتشافی را در پژوهش خود تبیین نموده است. در مطالعه حاضر نیز، به این مؤلفه از دیدگاه مشارکت‌کنندگان، تحت مضمون دیدموشکافانه اشاره شد. زیر مجموعه این مضمون عبارت بود از: داشتن دیدموشکافانه و توانمند در آسیب شناسی مشکلات منتهی.

با فردی مقید و اخلاق مدار مواجه هست با آرامش بیشتری مشکلاتش رو بیان می‌کنه... (شرکت کننده شماره ۱۱).

۲- مؤلفه‌های انسانی (منتی)

از آنجاکه منتورینگ ارتباطی دوسویه و تعاملی است، علاوه بر خصوصیات منتور، ویژگی‌های منتی نیز بر آن موثر واقع می‌شوند. دومین مضمون فراگیر استخراجی از مصاحبه‌ها، مؤلفه‌های انسانی مرتبط با منتی بود. این مضمون فراگیر شامل زیرمجموعه‌های: انگیزه، صداقت، نصیحت پذیری، مطالبه‌گری و حس مسئولیت پذیری می‌باشد.

الف- انگیزه

اهمیت انگیزه منتی در پیشبرد موفقیت‌آمیز جلسات منتورینگ امری بدیهی است. نظرات مشارکت‌کنندگان در این خصوص، مشتمل بر این موارد می‌باشند: پیگیری نسبت به شرکت در جلسات منتورینگ، رغبت جهت مراجعه به منتور، دیدگاه مثبت نسبت به خصوصیات شخصیتی منتور.

"... هر چقدر هم منتور فعال باشه باز هم منتی باید برای حضور در جلسه‌های منتورینگ پیگیر باشه (شرکت کننده شماره ۱۴)". "...علاقه مندی و رغبت منتی برای مراجعه منظم به منتور نشون دهنده انگیزه اون هست... (شرکت کننده شماره ۴)". "...خیلی مهمه که منتی، منتور خودش رو قبول داشته باشه در این صورت با انگیزه بیشتر ادامه می‌ده... (شرکت کننده شماره ۲)".

ب- صداقت

بیان صادقانه مشکلات از طرف منتی باعث یافتن سریع تر منشاء تنگناها و انتخاب راه حل منطقی می‌شود. از نظر مصاحبه شونده‌گان، صداقت منتی اهمیت زیادی در روند موفق منتورینگ دارد. دیدگاه آنان بدین شرح بود: صداقت در بیان شرایط و مشکلات خود.

"... منتی باید وقتی به منتور خودش مراجعه می‌کنه با صداقت کامل از شرایطش حرف بزنه... (شرکت کننده شماره ۱۱)".

شماره ۱۳)".

ج- نصیحت پذیری

پذیرش پندها و پیشنهادات منتور از جانب منتی در پیاده سازی مؤثر منتورینگ تاثیر بسزایی دارد. شرکت کنندگان دیدگاه خود را در این خصوص بدین صورت بیان نمودند: پذیرش پیشنهادات و نصیحت‌های منتور.

"... یکی از رمزهای موفقیت منتی، قبول کردن پیشنهادات و نصیحت‌های منتور هست... (شرکت کننده شماره ۷)".

د- مطالبه‌گری

بهره مندی منتور از روحیه مطالبه‌گری یکی از ضروریات به ثمر رسیدن منتورینگ می‌باشد. دیدگاه مشارکت‌کنندگان ذیل این مضمون، عبارت بود از: روحیه پرسشگری منتی و طلب پاسخ قانع کننده.

"... در مراجعه به منتور، منتی حتماً باید درباره راه حل مشکلاتش روحیه مطالبه‌گری داشته باشه... (شرکت کننده شماره ۱۰)".

ه- حس مسئولیت پذیری

برخورداری از حس مسئولیت پذیری در اجرایی نمودن راهنمایی‌های منتور و پیاده سازی منتورینگ موفق، نقش تعیین کننده‌ای دارد. نظر مطلعین کلیدی پژوهش حاضر، در این خصوص عبارت بود از: مسئولیت پذیر بودن منتی در اجرای راهنمایی‌های منتور.

"... منتورینگ وقتی معنا پیدا می‌کنه که منتی در عمل، مسئولیت پذیر بودن خودش رو نشون بده... (شرکت کننده شماره ۱۵)".

۳- مؤلفه‌های بالینی

یکی از مهمترین عوامل مؤثر در منتورینگ در حوزه آموزش علوم پزشکی مربوط به مؤلفه‌های بالینی است. ظرافت‌های عملکردی، تخصصی و رفتاری در عرصه‌های درمانی و مواجهه با بیمار، طبق بیان مطلعین کلیدی به عنوان سومین مضمون است که شامل مضامین سازمان دهنده اخلاق حرفه‌ای و خبرگی می‌باشد.

الف - اخلاق حرفه‌ای

این عامل به عنوان مجموعه‌ای از مبانی اخلاق فردی و اخلاق شغلی، در حوزه کیفیت ارائه خدمات درمانی نقش بسیار تعیین کننده‌ای ایفا می‌کند. آنچه به عنوان زیرمجموعه این مضمون توسط شرکت کنندگان مورد اشاره قرار گرفت، بدین شرح بودند: معرفی قوانین محیط بالینی توسط منتور و تاکید بر رعایت آنها، تاکید منتور در برقراری روابط مؤثر با همراهان بیمار، تاکید منتور در برقراری روابط مؤثر با کادر بیمارستان، تاکید منتور بر حفظ حریم و اسرار بیمار.

"... منتهی‌ها از قوانین محیط بالینی اطلاع چندانی ندارند، اینجا نقش منتور، تعیین کننده است... (شرکت کننده شماره ۹)". "... از اصول مهم اخلاق حرفه‌ای، برقراری رابطه خوب با همراهان بیمار هست، خیلی وقتها اضطراب همراهان، از خود بیمار بیشتر هست... (شرکت کننده شماره ۱۱)". "... داشتن رابطه خوب با همکاران داخل محیط بیمارستان، از اصل های اخلاق حرفه‌ای هست که باید به وسیله منتور برای منتهی تشریح بشه... (شرکت کننده شماره ۱۳)". "... منتهی باید از نظر حفظ حریم و اسرار بیمار به وسیله منتور خودش توجیه شده باشه... (شرکت کننده شماره ۱۰)".

ب - خبرگی

وجود منتور حرفه‌ای و خبره در محیط بالینی بسیار ضروری است چرا که در عرصه بیمارستان آنچه منتهی طی سالهای متمادی به صورت تئوری از طریق کتب و سایر منابع مطالعاتی دریافت نموده، به طور جدی در مواجهه با بیمار و شرایط خاص محیط درمانی لمس می‌کند. بدون تردید در چنین وضعیتی وجود منتور خبره و باتجربه، در عملکرد صحیح منتهی‌ها و تسلط بر شرایط ویژه بیمارستانی تاثیر تعیین کننده‌ای داشته و پایه ذهنیت منتهی را در مورد شیوه عمل در عرصه بالینی، شکل می‌دهد. زیرمقوله‌های این مضمون از دیدگاه مطلعین کلیدی عبارت بودند از: استفاده از منتورهایی که در محیط بالینی دارای حسن سابقه و تجربه‌اند، مهارت

منتور در مدیریت اضطراب منتهی در بالین بیمار، توانمندی منتور در آموزش مدیریت صحیح شرایط بحرانی محیط بالینی.

"... در ارتباط منتورشیپی، خیلی مهمه که منتور بالینی، انسان با تجربه و سابقه داری باشه، اگر این طور شد، منتهی زودتر خودش را در محیط بالینی پیدا می‌کنه... (شرکت کننده شماره ۱۶)". "... خبره بودن منتور باعث میشه دلهره منتهی در محیط بیمارستان کمتر بشه و به شرایط، سریعتر مسلط بشه... (شرکت کننده شماره ۲)". "... در محیط بالینی خیلی پیش میاد که مسائل و شرایط بحرانی داشته باشیم، منتور باید منتهی رو مهیای اینجور وضعیت‌ها بکنه... (شرکت کننده شماره ۱۴)".

۴ - مؤلفه های ساختاری

اجرای منتورینگ در سازمانها نیازمند مواردی از قبیل تعریف اهداف، زمان بندی فعالیت ها، تشریح ارتباطات متقابل میان منتهی و منتور است که می بایست توسط مسئولین مربوطه مد نظر قرار گیرند (۲۲). شرکت کنندگان در مصاحبه‌ها به زیر مجموعه‌های این مضمون اشاره داشتند که عبارت بودند از: مدیریت مؤثر و امکانات فیزیکی.

الف - مدیریت مؤثر

عوامل مدنظر مصاحبه‌شوندگان در این مضمون، مشتمل بودند بر: شناخت و به کارگیری منتورهای توانمند در دانشکده‌ها، برنامه‌ریزی کلان و بلندمدت، متناسب سازی تعداد منتهی‌ها با مسئولیت و مشغله منتورها، برگزاری جلسات توجیهی برای منتهی و منتور، هماهنگ بودن مسئول منتورینگ دانشکده با مسئولین بخش‌های درمانی، پایش روند منتورینگ توسط مسئولین.

"... درسته که همه اساتید، تجربه کار با دانشجو رو دارند ولی منتور بودن توانمندی بیشتری رو می‌خواهد به نظر من مسئولین باید در انتخاب استادها موفق در ارتباط گرفتن با دانشجوها دقت زیادی داشته باشند... (شرکت کننده شماره ۱۲)". "... اجرا شدن منتورینگ با توجه به وسعت

زندگی شخصی و حرفه ای منتهی، بروز مشخص و درخشانی خواهند داشت. در همین راستا، بالندگی حرفه ای و نگرش نوین، دو مضمونی بودند که طی پژوهش حاضر، از طریق انجام مصاحبه به دست آمدند. زیر مجموعه‌های این مضامین عبارت بودند از: ورود فارغ التحصیلان و متخصصین موفق به جامعه پزشکی کشور، توسعه توانمندی تخصصی منتهی‌ها.

الف- بالندگی حرفه ای

"... وقتی در دوره تحصیل به انواع مشکلات دانشجوی اهمیت داده بشه، ریشه خیلی از نابسامانی‌های بعدی از بین میره به همین ترتیب افرادی از دانشگاه فارغ التحصیل میشن که از نظر شخصیتی و تخصصی موفق هستند. این مسئله حتماً باعث بهتر شدن وضعیت جامعه پزشکی کشور هم میشه... (شرکت کننده شماره ۱۰)". "... اثری که منتورینگ روی توسعه توانایی تخصصی منتهی‌ها داره کاملاً محسوس هست و در آینده شغلی اونها تأثیر مثبتی داره... (شرکت کننده شماره ۱۳)".

ب- نگرش نوین

پایه گذاری دیدگاه و نگرش نوین نسبت به پیامدهای اجتماعی منتورینگ طبق نظر مطلعین کلیدی پژوهش حاضر، تحت این عبارت بیان شد: ایجاد و تقویت دیدگاه مثبت مؤسسات آموزش عالی نسبت به منتورینگ در دوران تحصیل.

"... همین اندازه که نتیجه‌های منتورینگ باعث به وجود آمدن و رشد باور درباره ضرورت اون در جامعه میشه خودش خیلی اهمیت داره و مسیر آینده منتورینگ رو در آموزش عالی هموارتر می‌کنه... (شرکت کننده شماره ۱۲)".

۶- مؤلفه های آموزشی

از جمله عرصه‌هایی که منتورینگ، نقش بسزای خود را در بهبود شرایط منتهی به ظهور رسانده و زمینه بهزیستی و ارتقاء وی را فراهم می‌آورد، زمینه آموزشی است. به گونه ای که با همراهی گام به گام منتور در این عرصه،

اون نیاز به برنامه ریزی‌های کلان از طرف مدیران داره... (شرکت کننده شماره ۴)". "... بیشتر اوقات به حدی مشغله اساتید در زمینه پژوهش و آموزش و دیگر امور اجرایی سنگین هست که فرصت مفیدی برای منتورینگ نمی‌مونه مگر اینکه از تعداد منتهی‌های اختصاص داده به هر منتور کم بشه... (شرکت کننده شماره ۱۱)". "... برای اجرا شدن منتورینگ اهمیت دادن به برگزاری جلسه‌های توجیهی برای منتهی‌ها و منتورها خیلی ضروری هست به طوری که دو طرف بدونند قرار هست چه اتفاقی بیفته و از کجا به کجا برسند... (شرکت کننده شماره ۷)". "... برای جلوگیری از سردرگم بودن منتهی‌ها در محیط بالینی، لازمه که مسئولین منتورینگ هر دانشکده با مسئولین بخش‌های بالینی بیمارستان‌های آموزشی هماهنگ باشند... (شرکت کننده شماره ۱۴)". "... هر کاری برای درست انجام شدن احتیاج به پایش داره منتورینگ هم برای اینکه به هدف‌هایی که براش تعریف شده برسه حتماً باید از طرف مسئولین مورد پایش قرار بگیره... (شرکت کننده شماره ۱۶)".

ب- امکانات فیزیکی

در این زمینه آنچه توسط مصاحبه شونده‌گان تبیین شد بدین قرار می‌باشد: اختصاص فضای مجزا و مناسب در دانشکده‌ها جهت انجام منتورینگ غیر بالینی (آموزشی و شخصی و...).

"... اتاق اساتید منتور خیلی وقت‌ها محل تردد سایر اساتید و دانشجویها هست خصوصاً وقتی منتور هم اتاقی هم داشته باشه در این وضعیت منتهی احساس مثبتی نداره و با امنیت خاطر نمیتونه حرفه‌اش رو بیان کنه. لازمه که محلی مجزا برای منتورینگ غیر بالینی دانشکده‌ها اختصاص داده بشه... (شرکت کننده شماره ۸)".

۵- مؤلفه های اجتماعی

دامنه تاثیرگذاری منتورینگ تنها به دوره دانشجویی محدود نشده و به جرأت می‌توان گفت در صورت انجام اصولی منتورینگ، نتایج مثبت آن در سال‌های آتی

و دانش، خواهد بود. برنامه های تحقیقاتی، عنوان زیر مجموعه این مضمون، مطابق نظر مطلعین کلیدی در پژوهش حاضر می باشد.

برنامه های تحقیقاتی

این مقوله دارای ۲ زیر مقوله می باشد که عبارتند از: برگزاری کارگاه های پروپوزال نویسی و تدوین مقاله علمی، معرفی زمینه های پژوهشی کاربردی و نوین مرتبط با رشته تحصیلی.

"... منتورها باید برای رفع اشکالات پژوهشی منتی ها در طول ترم کارگاه های روش پروپوزال نویسی و مقاله نویسی رو راه اندازی کنند... (شرکت کننده شماره ۱۰)". "... برای اینکه منتی تشویق به پژوهش بشه منتور باید زمینه های جدید پژوهشی در رشته منتی رو به اون معرفی کنه... (شرکت کننده شماره ۱۲)".

بحث

تحقیق حاضر با هدف تعیین مؤلفه های مؤثر بر منتورینگ در حوزه آموزش علوم پزشکی انجام شد. نتایج به دست آمده از این مطالعه نشان داد که مؤلفه های انسانی، بالینی، ساختاری، اجتماعی، آموزشی و پژوهشی بر منتورینگ در حوزه آموزش علوم پزشکی تاثیر بسزایی دارند. با توجه به نتایج، مؤلفه های انسانی مربوط به منتور، شامل مهارت ارتباط مؤثر، اسوه بودن، دید موشکافانه، زبان بدن و اخلاق مداری می باشند. تاثیرگذاری ویژگی های شخصیتی منتور بر چگونگی پیشرفت روند منتورینگ بسیار تعیین کننده است. منتور از طریق برقراری روابط غیر رسمی و صمیمانه بامنتی ها زمینه حمایت فردی، حرفه ای و بالینی آنان را مهیا می نماید. در پژوهش محمدی (۱۳) و همکاران به خصوصیات یک منتور ایده آل اشاره شده است از جمله بر انگیزاننده بودن، گوش دهنده فعال و اسوه بودن. در پژوهش شریفی (۱۵) و همکاران به مهارت ارتباطی منتور به عنوان یکی از ملاک های صلاحیت وی اشاره شده؛ چرا که ارتباط میان منتی و منتور نوعی رابطه روحی - روانی

ضعف های منتی به تدریج به نقاط قوت وی بدل می گردند. در همین راستا مضامین استخراجی از دیدگاه مصاحبه شوندگان به این شرح بودند: حیطة تخصصی و بهبود تحصیلی منتی.

الف - حیطة تخصصی

مضامین این زیرمجموعه، بر اساس بیان شرکت کنندگان شامل این موارد بودند: هم رشته بودن منتی و منتور، به روز بودن منتور در حیطة دانشی و تخصصی منتی، آشنایی منتور با چینهش دروس منتی در ترم های تحصیلی.

"... اگه منتور میخواد در زمینه تحصیلی برای منتی مؤثر باشه باید حتما هم رشته اون باشه... (شرکت کننده شماره ۱۴)". "... منتور باید در حیطة تخصصی مطالعه های مداوم داشته باشه و علم خودش را به روز نگه داره... (شرکت کننده شماره ۸)". "... وقتی منتور در جریان چینهش دروس منتی در ترم های مختلف باشه و میزان سختی و آسونی درس های منتی رو بدونه خیلی کاملتر میتونه در زمینه تحصیلی به منتی خودش کمک کنه... (شرکت کننده شماره ۶)".

ب- بهبود تحصیلی منتی

زیر مجموعه مرتبط با این مضمون طبق نظر مصاحبه شوندگان عبارت بود از: تمرکز بر دانشجویان آسیب پذیر تحصیلی و بهبود وضعیت درسی آنان.

"... برای منتی هایی که در، درس مشکل دارند مثل فهم مطالب، روشهای مطالعه و رفع ایراد منتور میتونه نقش مهمی داشته باشه مخصوصاً برای منتی هایی که از نظر معدل، وضعیت جالبی ندارند و آسیب پذیر تحصیلی هستند... (شرکت کننده شماره ۱)".

۷- مؤلفه های پژوهشی

یکی از زمینه هایی که دانشجویان طی دوران تحصیل، نیازمند حمایت و دریافت راهنمایی از اساتید خود می باشند، حیطة پژوهشی است. همراهی مرحله به مرحله منتور با منتی در این عرصه، باعث هموارتر شدن مسیر تحقیق و پژوهش به عنوان اهرمی قدرتمند در توسعه علم

نتایج پژوهش حاضر در این بعد با یافته های مطالعه کلیتون (Clayton) و همکاران (۲۰) هماهنگی دارد. کریمی موقی و یزدی مقدم (۲۱) در تبیین نتایج مطالعه خود بیان داشتند که منتورینگ بر ارتقاء نگرش حرفه ای و خبرگی پرستاران اهمیت بسزایی دارد. هیشی نوما (۱۷) و همکاران نیز در نتایج پژوهش خود، بر خورداری منتور از اخلاق حرفه‌ای را عامل مهمی ذکر نموده‌اند. در یافته‌های مطالعه پورحسن (۲۲) نیز به تاثیر اخلاق حرفه ای در منتورینگ اشاره شده است و از این بعد با پژوهش حاضر دارای همسویی می باشد.

مطالعین کلیدی در این پژوهش، مؤلفه‌های ساختاری که شامل دو زیر مقوله مدیریت موثر و امکانات فیزیکی می باشد را مورد اشاره قرار دادند. این مؤلفه مربوط است به بعد تشکیلاتی، اداری و مدیریتی که مسلماً برای پیاده سازی این استراتژی کاربردی در سطح دانشگاه به حمایت‌هایی گسترده و برنامه ریزی شده از جانب مسئولان ذیربط نیاز می‌باشد. محمدی الیاسی و نصیری (۲۳) منتورینگ را شیوه ای کاربردی در توسعه انسانی دانسته و معتقدند که نوع رسمی آن، مجموعه‌ای است از تدابیر و دستورالعمل‌های ساختاری و مدیریتی جهت توسعه روابط منتورشیپی در سازمان که نیازمند تدوین برنامه های کلان و بلندمدت با هدف توسعه فردی نیروی انسانی و توسعه کارراه سازمانی می‌باشد. دانشمندی (۲۴) و همکاران در یافته های پژوهش خود توجه به برگزاری جلسات توجیهی را برای پیاده سازی هر چه بهتر منتورینگ ضروری دانسته اند. بورتنوسکا و سیلر (Bortnowska & Seiler) (۲۵) پایش روند منتورینگ در سازمان و کنترل موفقیت‌ها و ناکامی‌های به دست آمده را توسط مدیران امری مهم بیان نموده‌اند. نتایج دو پژوهش اخیر از لحاظ تاکید بر برگزاری جلسات توجیهی و پایش روند منتورینگ، با یافته‌های مطالعه حاضر دارای هماهنگی می‌باشند.

همانگونه که نتایج مصاحبه با شرکت کنندگان نشان داد، مؤلفه های اجتماعی بر اساس دیدگاه مطالعین کلیدی در قالب دو مقوله بالندگی حرفه ای و نگرش نوین توصیف

قوی همراه باعث اعتماد است. دو پژوهش مذکور با مطالعه حاضر همسویی دارند.

همچنین مصاحبه شوندگان پژوهش حاضر، مؤلفه‌های انسانی مربوط به منتهی مانند: انگیزه، صداقت، نصیحت پذیری، مطالبه‌گری و حس مسئولیت پذیری را موثر بر منتورینگ ذکر کردند. آنچه مسلم است اینکه منتورینگ ارتباطی دو سویه میان منتهی و منتور می‌باشد و بر همین اساس خصوصیات منتهی نیز بر این گونه ارتباطی اثرگذار است تا آنجا که هر قدر ویژگی‌های منتور، مثبت، انگیزه بخش و ترغیب‌کننده باشند در صورتی که منتهی از شاخص‌های فردی مثبتی برخوردار نباشد این روند به معنای واقعی اجرا نشده و نمی توان انتظار توسعه و تحول همه جانبه منتهی را داشت. ضرابی (۱۶) و همکاران طی پژوهشی به اهمیت نقش انگیزه در منتهی اشاره نمودند. بر این اساس دانشجویانی که به‌عنوان منتهی در طرح منتورینگ شرکت داشتند از سطح انگیزه، خودکارآمدی و حس همکاری بیشتری نسبت به سایر دانشجویان برخوردار بودند. یافته های پژوهشی هیشی نوما (Hishinuma) و همکاران (۱۷)، همچنین گرینوود (Greenwood) و همکاران (۱۸) نیز مؤید اهمیت خصوصیات شخصیتی منتهی بر منتورینگ بوده و از این لحاظ با پژوهش حاضر دارای همخوانی می باشند.

مؤلفه‌های بالینی از دیگر موارد مد نظر شرکت کنندگان در این مطالعه بودند که با توجه به نتایج حاصل از مصاحبه‌ها، اخلاق حرفه‌ای و خبرگی از عوامل وابسته به این مؤلفه برشمرده شدند. زمانی که در محیط بالینی از ارتباط مبتنی بر منتورینگ سخنی به میان می آید، قطعاً یکی از ابعاد آن آموزاندن اصول اخلاق حرفه‌ای به منتهی توسط منتور است. صلاحیت مهمی که بدون آن موفقیت در عرصه بالینی و درمانی امکان‌پذیر نیست. در محیط‌های درمانی وجود فرهنگ های مختلف امری بدیهی است و یکی از جنبه‌های منتورینگ در این عرصه، تقویت کیفیت تعامل با کادر درمانی، همراهان بیمار، حفظ حریم و اسرار بیمار و در نهایت مستقر نمودن فضای شغلی مناسب است.

ضرابی (۱۶) و همکاران، محمدی (۱۳) و همکاران و کریمی مونقی (۲۱) و همکار با یافته‌های مطالعه حاضر دارای همخوانی می باشد.

از دیگر حیطه هایی که در منتورینگ دانشگاهی قابل توجه است مؤلفه‌های پژوهشی می باشد که توسط شرکت کنندگان در مطالعه حاضر مورد اشاره قرار گرفت و مشتمل بر مقوله‌های برگزاری کارگاه‌های پروپوزال نویسی و تدوین مقالات علمی و نیز معرفی زمینه‌های پژوهشی کاربردی و نوین در رشته تحصیلی توسط منتور و ترغیب به پرداختن به آنان می باشد. پورحسن (۲۲) و دانشمندی (۲۳) و همکاران در مطالعه خود به مؤلفه‌های پژوهشی اشاره داشته و از این لحاظ با یافته‌های تحقیق حاضر همسویی دارند.

نتیجه گیری

با توجه به نتایج به دست آمده در این تحقیق، مؤلفه‌های مختلفی بر منتورینگ در حوزه آموزش علوم پزشکی تاثیرگذارند که با توجه به اهمیت پیاده سازی گسترده منتورینگ، ضروری است تا بیشتر مورد توجه مسئولان واقع شود. از دیدگاه مصاحبه شونده‌گان ۷ مؤلفه، بر منتورینگ در حوزه آموزش علوم پزشکی مؤثر بودند. با توجه به اشتراکاتی که میان مؤلفه‌های پژوهش حاضر با سایر مطالعات علمی در همین عرصه وجود دارد، اینگونه به نظر می رسد که مدیران ارشد دانشگاهی به ویژه در حیطه علوم پزشکی می‌بایست توجه ویژه‌ای به پیاده‌سازی و اصلاح این مؤلفه‌ها مبذول دارند، چراکه حساسیت رشته های تخصصی و علمی در حیطه علوم پزشکی به حدی است که به طور مستقیم با سلامت و حیات انسانی سروکار داشته و برهمین مبنا ارتقاء و تقویت دانشجویان از ابعاد مختلف، در بهبود عملکرد نظام سلامت کشور تأثیر مشهودی خواهد گذاشت.

از آنجا که منتورینگ دارای زمینه اجرایی وسیعی در آموزش عالی است، پیشنهاد می‌گردد، رشته‌های تحصیلی به طور مجزا مورد ارزیابی در حیطه منتورینگ قرار گرفته

شده‌اند. علاوه بر منتهی و منتور، مؤسسات آموزش عالی نیز از مزایای برنامه‌های منتورینگ بهره‌مند خواهند شد (۲۶). وادل (Waddell) و همکاران (۲۷) در بیان یافته های مطالعه خود ابراز می‌دارند که منتورینگ عاملی مهم در بالندگی حرفه ای و نیز الگوی نوینی برای دیگر موسسات دانشگاهی می‌باشد. طبق نتایج پژوهش همیلتون (۵) و همکاران، منتورینگ دانشگاهی باعث بالندگی و ارتقاء شرایط شغلی پس از ورود به جامعه می‌گردد. یافته‌های پژوهش دانشمندی (۲۶)، وادل (۲۷) و همیلتون (۵) از بعد اجتماعی با مطالعه حاضر دارای همسویی می‌باشند.

نتایج مطالعه حاضر حاکی از آن بود که مصاحبه شونده‌گان به مؤلفه‌های آموزشی با دو زیر مقوله حیطه تخصصی و بهبود وضعیت تحصیلی اشاره داشتند. حیطه تخصصی در ویژگی‌هایی همچون هم رشته بودن منتهی و منتور، به روز بودن منتور در حیطه دانشی و تخصصی منتهی، آشنایی منتور با چینش دروس منتهی بروز می‌نماید. بهبود وضعیت تحصیلی نیز دارای زیرمجموعه تمرکز بر دانشجویان آسیب‌پذیر تحصیلی و بهبود درسی آنان می باشد. یکی از اهداف مهم اجرایی سازی منتورینگ در عرصه آموزش عالی، برطرف نمودن مشکلات آموزشی و تحصیلی منتهی‌ها است که در صورت دستیابی به این مهم به یکی از رسالت‌های تحصیل در دوره آموزش عالی جامه عمل پوشانیده شده است. ضرابی (۱۶) و همکاران در پژوهش خود، توجه به پیشرفت تحصیلی را در روند منتورینگ امری مهم قلمداد کرده‌اند. آشنایی و مهارت منتور با حیطه تخصصی منتهی برای ارائه راهنمایی علمی و تحصیلی به وی حائز اهمیت است. این امر در مطالعه محمدی (۱۳) و همکاران مورد اشاره قرار گرفته. برهمین اساس، در دانشگاه‌های بسیاری از کشورها جورسازی منتهی و منتور صورت گرفته و اطلاعات اولیه‌ای از منتور خصوصاً رشته تحصیلی وی در اختیار منتهی قرار داده می‌شود تا منتهی مطابق همخوان بودن شرایط تحصیلی و سایر اولویت‌های خویش با منتور مناسب خود، ارتباط منتورشیپی برقرار نماید (۲۱). در مؤلفه آموزشی، دستاوردهای پژوهش

- Johnson & Wales University; 2011.
5. Hamilton LK, Boman J, Rubin H, Sahota BK. Examining the impact of a university mentorship program on student outcomes. *International Journal of Mentoring and Coaching in Education*. 2019.
 6. Nimmons D, Giny S, Rosenthal J. Medical student mentoring programs: current insights. *Advances in Medical Education and Practice*. 2019;10:113.
 7. Najafinejad S, Maghbouli N. The Relation Between Mentor-Mentee Relationship and Mentee's Satisfaction: A Survey of Mentoring Program of Tehran University of Medical Science (TUMS). *The Journal of Medical Education and Development*. 2019;14(1):2-13. magiran.com/p1992637
 8. Meeuwissen SN, Stalmeijer RE, Govaerts M. Multiple-role mentoring: mentors' conceptualisations, enactments and role conflicts. *Medical education*. 2019;53(6):605-15.
 9. Ebrahimi SA, Eynali M. Developing a Framework to Explain the Public Policies Capture Using Thematic Analysis and Interpretive Structural Modeling (ISM). *Quarterly Journal Public Administration*. 2019;11(39):403-30. magiran.com/p2047815
 10. Braun V, Clarke V. Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*. 2006; 3(2): 77-101.
 11. Abbaszadeh M. Validity and reliability in qualitative researches. *Journal of Applied Sociology the University of Isfahan*. 2012; 23(1): 19.
 12. L. Z, F. S, Z. M, M. K, A. E, N Z. Professional Belonging in Nursing Students: A Qualitative Research. *Sadra*

و با تلفیق نتایج آنها دیدگاهی کامل تر از آنچه هست و آنچه باید باشد به مسئولین و مدیران ارشد نمایانده شود.

تشکر و قدردانی

این مقاله منتج از پایان نامه دکتری (کد اخلاق: IR.IAU.M.REC.1399.002 می باشد). بدین وسیله از اعضای محترم هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی شیراز که همکاری صمیمانه‌ای در راستای اجرای تحقیق داشتند سپاسگزاری می‌شود.

تضاد منافع

هیچ گونه تعارض منافع از سوی نویسندگان بیان نشده است.

منابع

1. Reza Soltani P, Ghanbari Khanghah A, Moridi M. Comparison of health related quality of life in dormitory and non-dormitory students. *Journal of Holistic Nursing and Midwifery*. 2014; 24(4): 38. magiran.com/p1339277
2. Shoja Nuri F, Shokri F. Identification and Classification of the Problems and Harms of the Non-local Female College Students (Quality Research). *Cultural Engineering*. 2013 6; 8(77): 145-168. magiran.com/p1223080
3. Zaer L, Ghaed Mohammadi MJ. A survey on the socio-academic problems of female students (18-29 years of age) residing in the dormitory of the islamic azad (open) university in district 12 from their own points of view. *Social Research*. 2013; 6(18):180-208.
4. Cook DM. Mentoring new faculty at a Christian university in the Northeast: Developing a framework for programming:

- and Military Health. 2015; 10(1): 55-62. magiran.com/p1496687
20. Clayton J, Isaacs AN, Ellender I. Perioperative nurses' experiences of communication in a multicultural operating theatre: A qualitative study. *International journal of nursing studies*. 2016; 54: 7-15.
 21. Karimi Moonaghi H, Yazdi Moghaddam H. Role modeling and Mentor in Nursing Education, Research IN Medical Education. 2014; 6(1): 58-70. magiran.com/p1321735
 22. Pourhassan S. Clinical mentoring programs for medical students, practical points in design, implementation and evaluation. *The Journal of Medical Education and Development*. 2018; 13(3): 238-51.
 23. Mohammadi Elyasi G, Nasiri N. Official Morshedi; Morshed/followers; Morshed Programs; Career; Social-Psychological Function. *Human Resource Management Researches*. 2016;8(2):1-26.
 24. Daneshmandi S, Fathi Vajargah k, khorasani A, Ghlichlee B. Analyzing the Mentor and Mentee Actions in Mentoring New Faculty Employment Members: A Qualitative Approach. *Human resource education and development*. 2017; 4(14): 29-55. magiran.com/p1799677
 25. Bortnowska H, Seiler B. Formal mentoring in nonprofit organizations. *Model proposition. Management*. 2019; 23(1): 188-208.
 26. Daneshmandi S, vajargah kf, khorasani A, Ghlichlee B. Studying the Consequences of applying Mentoring in order to empowering new faculty members: Content Analysis. *Quarterly Journal of New Approaches in Educational Administration*. 2018;9(2):105-27. magiran.com/p1904699
 13. Mohammadi E, Amini M, Moaddab N, Jafari MM, Farajpur A. Faculty member's viewpoints about the characteristics of an ideal mentor, Shiraz university of medical sciences, 2013. *Interdisciplinary Journal of Virtual Learning in Medical Sciences*. 2015; 6(2): 20-5.
 14. Martin L. Professional Employee Mentoring Program with a Focus On Mentor Qualifications, Selection and Assessments for Successful Mentor to Mentee Pairing 2017.
 15. Sharifi K, Mirbagher N, Aghajani M. Mentorship method in Clinical Education of Nursing Students: A Systematic Review. *Development Strategies in Medical Education*. 2019;6(2):39-49. magiran.com/p1962253
 16. Zarrabi M, Imanieh M, Zarrabi K, Masjedi M, Kojuri J, Amini M, et al. Designing and Organizing Mentoring at Shiraz Medical School and Reinforcing Deep Knowledge-based Education using Mentoring. *Teb va Tazkiyeh*. 2017; 26(3): 228-36. magiran.com/p1803617
 17. Hishinuma Y, Horiuchi S, Yanai H. Factors defining the mentoring competencies of clinical midwives: an exploratory quantitative research study in Japan. *Nurse education today*. 2016; 36: 330-6.
 18. Greenwood N, Habibi R. Carer mentoring: A mixed methods investigation of a carer mentoring service. *International journal of nursing studies*. 2014; 51(3): 359-69.
 19. Gholamhosseini L, Moghadas MH, Vandae O. Value and Status of Professional Morality in the Providing Nursing Services. *Paramedical Sciences*

Canadian Journal of Higher Education.
2016; 46(4): 60-75.

27. Waddell J, Martin J, Schwind JK, Lapum JL. A faculty-based mentorship circle: Positioning New Faculty for Success.

Cite this article as:

Bambaeeroo F, Zarei R, Amirianzadeh M, Shahamat N. Factors Influencing the Student Mentoring in the Field of Medical Sciences: A Qualitative Study. Sadra Med Sci J 2021; 9(1): 79-94.